

Лефтерова О. М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕТРОСПЕКТИВНА НАРАЦІЯ В «ЕНЕЇДІ» ВЕРГІЛІЯ: КОГНІТИВНІ ЗАСАДИ ХУДОЖНЬОГО СТРУКТУРУВАННЯ

У статті досліджено ретроспективну нарацію як один із визначальних композиційних і когнітивних механізмів у структурі «Енеїди» Вергілія. Розкрито специфіку вставного оповідання Енея у другій і третій книгах поеми, у яких реконструюються події минулого – падіння Трої та мандри троянців. З'ясовано, що ці фрагменти формують розгорнуту наративну ретроспекцію, вмонтовану в сюжетну рамку першої та четвертої книг, що описують перебування Енея при дворі Дідони в Карфагені. Визначено, що така композиція не лише порушує лінійний хронологічний порядок розповіді, а й створює семантичний простір для інтерпретації всієї епічної нарації. Доведено, що звернення до минулого в «Енеїді» виконує не лише художню, а й стратегічну функцію, формуючи епічну ідентичність героя. Через реконструкцію пам'яті про втрати, мандри та зруйновану батьківщину, Вергілій створює історико-психологічний образ Енея як носія колективної пам'яті та наративного представника римської державності. Показано, що нарація у тексті здійснює перехід від теперішнього до минулого, утворюючи похідний, ретроспективний рівень оповіді, в якому вирішальну роль відіграє рамкова структура. Вона організовує часопросторові межі й легітимізує перенесення оповідача в минуле. У структурі поеми виокремлено зовнішні та тривалі ретроспективні фрагменти, що охоплюють значний хронологічний діапазон і виконують функцію епічної реконструкції пам'яті. Визначено екстра- та інтрадігетичні рівні ретроспекції, які засвідчують багаторівневу композиційну організацію епосу. Методологічною основою аналізу слугували класична філологія, структуралістська поетика та когнітивна наратологія, з урахуванням феномену «наративної пам'яті». У результаті доведено, що ретроспективна нарація в «Енеїді» постає як когнітивна модель осмислення травматичного минулого, що інтегрується в послідовну історичну візію. Розкрито, що саме у взаємодії пам'яті, часу й наративної структури втілюється одна з найскладніших форм античної епічної оповіді.

Ключові слова: аналепсис, Енеїда, наративна ретроспекція, рамкова структура.

Постановка проблеми. Попри велику кількість досліджень, присвячених «Енеїді» Вергілія, ретроспективна нарація в поемі досі не була осмислена як цілісна художня стратегія, що визначає архітектоніку тексту. Як правило, спогади в античному епосі розглядаються як допоміжний елемент – пояснення, вставна ремарка, сюжетне доповнення. Тим часом у «Енеїді» Вергілія повернення до минулого відіграє значно глибшу роль. Спогад, реконструкція минулого та втраченого – це не лише порушення хронології, а спосіб осмислення героям власної долі, часу, історії. Вставна розповідь Енея у піснях II–III не є простим відступом від головної сюжетної лінії – вона формує наративний каркас поеми й задає ключі до інтерпретації її змісту. Саме пам'ять, фрагмент і спогад постають у поемі як основні способи репрезентації досвіду. Особисті переживання Енея тісно переплітаються з історичною місією Риму, а минуле постає не як завершена подія, а як щось, що потребує переосмислення. Ретроспектива

в «Енеїді» – це механізм художнього структурування, який поєднує особисте й колективне, приватне й історичне, емоційне й політичне. У такому ракурсі поема демонструє здатність до складного наративного саморефлексування: історія Енея – це водночас історія Трої, Італії й Риму, розказана у формі спогаду, що не лише реконструює, а й конструює минуле. Актуальність звернення до ретроспективної нарації як предмета дослідження визначається необхідністю переосмислення функцій спогаду в античному епосі. На тлі сучасної наратології, особливо її когнітивного напрямку, виникає потреба в новому прочитанні тих художніх рішень, які забезпечують цілісність епічної оповіді. У цьому контексті постає проблема: чи є ретроспективна розповідь лише засобом для пояснення попередніх подій, чи вона виконує глибшу функцію – структурує текст, задає його ритм, формує ідентичність героя та дає читачеві емоційний доступ до складного простору епічної пам'яті? Власне ця проблема – визначення худож-

ньої ролі та когнітивної ваги ретроспекції в «Енеїді» Вергілія – і становить фокус запропонованого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Ретроспекція та аналепсис є поширеними художніми прийомами, що активно застосовуються в оповіді численних літературних творів для відтворення минулого досвіду персонажів або для надання глибини сюжетній структурі. Попри те, що в літературознавстві ці два терміни часто використовуються як взаємозамінні, між ними існують змістовні відмінності. Ретроспекція – це загальне поняття, яке означає будь-яке звернення до минулого, зокрема згадки, роздуми, короткі інтертекстуальні відсилання, що не обов'язково порушують хронологію оповіді [2, с. 589–590]. Водночас аналепсис (від грец. *analepsis* – «повернення») є специфічним видом ретроспективної нарації, який полягає у цілеспрямованому порушенні хронологічного порядку подій і впровадженні «вторинного» наративу в межах основної сюжетної лінії. Інакше кажучи, аналепсис – це формалізований різновид ретроспекції, що створює ефект тимчасового зсуву назад і тим самим організовує складну композицію твору. Дослідження ретроспекції в українському літературознавстві здебільшого орієнтуються на її комунікативні та темпоральні функції. Так, звертається увага на специфіку реалізації ретроспекції в структурі тексту [1, с. 24–29], її роль як темпорального маркера [5, с. 264–272], а також її значення у формуванні цілісного художнього простору. У рамках сучасної європейської наратології аналепсис був концептуалізований Жераром Женеттом у новаторській праці *Discours du récit* [10, с. 65–282], де термін був адаптований з риторичної традиції й уведений до літературознавчого аналізу як точне позначення ретроспективного зсуву. Женетт розробив таксономію аналепсису на основі опозиції «первинного» та «вторинного» наративів, враховуючи такі характеристики, як тривалість, завершеність, глибина хронологічного зсуву тощо. У подальших дослідженнях цю модель було доповнено категоріями часу оповіді, функціями пам'яті та когнітивного структурування досвіду в межах наративу [18]. Варто підкреслити, що наратив – це не лише послідовність подій, а форма репрезентації досвіду, прив'язана до конкретного часу й простору [4, с. 54–58]. З цієї перспективи аналепсис як форма ретроспективної нарації не є просто хронологічною інверсією, а складним композиційним механізмом, який формує і смислову логіку оповіді, і психологічну динаміку персонажа. У кла-

сичному епосі, зокрема в «Енеїді» Вергілія, ретроспективна нарація передусім відображається у формі розгорнутих аналептичних вставок. Проте дане питання досі залишається малодослідженим, оскільки літературознавчий аналіз найчастіше зосереджувався на сюжетній цілісності, інтертекстуальних паралелях, міфологічних алюзіях тощо, хоча література ХХІ століття продовжує і модифікує традиції античного епосу Вергілія, надаючи йому риси постмодернізму – ненадійного оповідача, фрагментарність або, навпаки, гіперструктурованість [8; 14; 15].

Постановка завдання. Мета даного дослідження – з'ясувати, яку роль відіграє ретроспективна нарація в «Енеїді» Вергілія, як вона впливає на структуру твору, образ головного героя та сприйняття минулого як частини епічної оповіді.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Жераром Женеттом, «вивчити тимчасовий порядок оповіді – означає мати справу з диспозицією подій або часових відрізків у наративі» [10, с. 78]. Аналепсис як прийом структурної організації наративного тексту полягає в порушенні хронологічної послідовності викладу подій дієгези, які належать до «теперішнього» персонажів. У сучасній наратології розрізняють лінійний та нелінійний, а також драматизований і недраматизований аналепсис [13]. Драматизований аналепсис передбачає інсценізацію минулого, тобто повноцінне повернення наративу до іншого просторово-часового рівня. Натомість недраматизований аналепсис лише згадує про події минулого, не змінюючи активного наративного простору [7, с. 311]. Пауль Рікер трактує ретроспективну нарацію у межах своєї концепції «третьої мімезис», тобто як момент, у якому читач відновлює порушену хронологію та структурує оповідь у зв'язі, осмислене ціле [18]. Значна кількість дослідників, які займаються аналізом аналепсису, звертають увагу на той факт, що домінантним прийомом, що мотивує введення в сюжет минулих подій з життя персонажів, є прийом акторіальних спогадів [8]. Журба С. С. розглядає «мотив спогадів» і «тему пам'яті» як основу «ретроспективного оповідання» [3 с. 120–123]. У своїй праці, присвяченій спогадам як наративному засобу формування минулого в «Енеїді» Вергілія, Сейдер розглядає пам'ять як соціальний та оповідний механізм, що інтегрує травматичне минуле з невизначеним майбутнім [19]. Він підкреслює, що спогади Енея про падіння Трої та його розповідь Дідоні в книзі II функціонують не лише як ретроспективний наративний фрагмент, а й як засіб осмислення осо-

бистісної та колективної ідентичності. На думку Сейдера, пам'ять є невід'ємною складовою епічної структури Вергілієвої поеми, навіть попри її болісний характер для самого Енея. Це, однак, не означає, що пам'ять героя завжди достовірно відтворює події минулого. Більше того, Еней не завжди контролює свої спогади. Навпаки, Сейдер наголошує, що пам'ять у творі не є фіксацією, а конструкцією, яка формується у процесі наративної репрезентації. Саме через спогади, що виступають засобом переосмислення минулого, відбувається наративне зміщення різночасових подій, що порушує лінійну хронологію оповіді [19]. Адема С., аналізуючи використання часових форм в «Енеїді», особливо історичного сьогодення, та виокремлюючи різноманітні оповідні режими включно з ретроспективним значенням, зауважує, що в поемі Вергілія, ретроспекція, виражена спогадом, повідомляє про «минулу історію персонажів», оцінює події, добирає «ключі до розуміння персонажів або їхньої мотивації, посилює драматичність поточної дії» [6]. Папаіоанну також відзначає важливість аналепсису як прийому створення минулого в «Енеїді». Дослідниця аналізує, як в «Енеїді» описи (екфрази) порушують лінійний перебіг часу, об'єднуючи минуле, сьогодення і майбутнє [16, с. 247–270]. Аналепсис як ретроспективний зсув у часі в описі подій, відступ назад, до подій, що передують подіям актуальним, може бути тривалим і зовнішнім, розгортатися в межах основного сюжету або до його початку [10]. Тривалий аналепсис – це ретроспективна розповідь, що займає велику за обсягом частину тексту, часто у вигляді монологу чи самостійного епізоду. Енеїда Вергілія як синтез традиційних літературних сюжетів, у яких розкриваються фундаментальні принципи людського буття, має складний взаємозв'язок із часом [12]. Тривалий аналепсис є включеним у ситуацію дискурсу і часто створює фреймову структуру. В «Енеїді» пісні II та III представляють вставний тривалий аналепсис (тривалу вставну ретроспекцію). Розгорнутий тривалий аналепсис охоплює майже 1000 рядків в III книзі від розповіді Енея про падіння Трої до закінчення його розповіді Дідоні. Структурно це вставний наратив, який впливає на сюжет «сьогодення» (закоханість Дідони, її доля, політичний конфлікт у Карфагені). Оповідь переходить у режим мімітичної реконструкції подій, а Еней стає «автодієтичним» оповідачем. Аналепсис вважається зовнішнім, якщо він звертається до подій, які не висвітлюються в попередньому тексті і не входять до часових рамок основного наративу. В «Енеїді»

зовнішній аналепсис стосується оповіді подій до прибуття Енея в Карфаген, а саме, розповідь Енея про падіння Трої та його мандрівки до Сицилії. *Conticuere omnes intentique ora tenebant. Inde toro pater Aeneas sic orsus ab alto:»Infandum, regina, iubes renovare dolorem* [20, II, 1–4]. Початок розповіді Енея про руйнування Трої міститься у другій книзі «Енеїди» Вергілія. На прохання цариці Дідони Еней описує останні години існування міста, починаючи з обману троянців греками за допомогою дерев'яного коня. Зображені події відбуваються задовго до прибуття Енея в Карфаген (книга I). Цей фрагмент виконує не лише функцію тла, на якому розгортаються події, а й позначає початок розгорнутої зовнішньої ретроспекції, що реалізує низку наратологічних функцій. Серед них – створення ефекту історичної дистанції, занурення слухачки (Дідони) та читача в чуже, втрачене і водночас величне минуле, а також формування епічної дистанції та трагізованого регістру оповіді.

У пролозі до розповіді про свої мандри Еней ще раз посиляється на вже розказані у книзі II події – *Postquam res Asiae Priamique evertere gentem immeritam visum superis, ceciditque superbum Ilium et omnis humo fumat Neptunia Troia* [20, III, 1–4], і знову звертається до початку поточного наратива (прибуття до Карфагену). Проте цей повтор не є тавтологією, а виконує функцію зовнішнього аналепсису, оформленого в епічному стилі. Композиційне розміщення зовнішнього аналепсису описує страждання, про які розповідав Еней, ретроспективно [11].

Особливої уваги заслуговує використання рамкової структури оповіді в контексті розгортання аналепсису. Рамкова структура (*structure en cadre*) – це композиційний прийом, за якого основна розповідь (рамка) включає інший наратив: вставну історію, розповідь або спогад. У межах рамки зазвичай перебуває оповідач або персонаж, який ініціює та завершує оповідь. Усередині рамки розгортається вставний текст, що часто має власну завершену композицію. Хоча аналепсис може існувати і без рамки, у епічних творах – так само, як і в романах – він часто вбудовується саме у рамкову структуру. Обрамлені оповідання нерідко слугують простором для реалізації аналепсисів, тоді як рамка легітимізує часовий зсув у наративі, надаючи йому формальну та змістову обґрунтованість [17]. Як зазначалося вище, пісні II і III «Енеїди» відтворюють розповідь Енея про падіння Трої та мандри троянців. У структурі тексту спостерігається перехід від «теперішнього наратора»

(або «теперішньої наративної») до подій з минулого персонажів, тобто у «первинний» текст вбудовується «похідний», який повідомляє про попередні події, що передують «теперішньому» часу персонажів. Після завершення цієї вставної розповіді сюжет, як правило, повертається до теперішнього часу героїв. Таким чином, вихідне повідомлення наративно анонсує дієгезу майже всього тексту II–III пісень «Енеїди». На прохання Дідони Еней погоджується розповісти про останні години існування Трої, незважаючи на пізню годину та той біль, якого завдає йому цей спогад. У центрі оповіді опиняються мотивація дій та причинно-наслідкові зв'язки, що структурують розповідь як наративну реконструкцію травматичного досвіду. *Infandum, regina, iubes renovare dolorem, Troianas ut opes et lamentabile regnum eruerint Danai* [20, II, 2–4]. Цією фразою починається розповідь Енея в книзі II. Він вимовляє її в палаці Дідони в Карфагені, і саме тут – в умовах зовнішнього спокою і безпеки – виникає внутрішня необхідність озирнутися назад. Цей рядок знаменує початок вставного наративу і розкриває його двоїсту природу: оповідь є водночас і актом пам'яті, і актом страждання. Саме рамкова структура створює формальну можливість для виникнення тривалого аналепсису. Зокрема, у межах рамки, що охоплює опис перебування Енея при дворі Дідони [20, I, 496–756; IV, 1–295], Еней виступає не лише як персонаж, а й як наратор. Ця рамка визначає темп оповіді та її інтенціональність: її мета – викликати співчуття й розуміння з боку Дідони. Рамка формує контекст, у якому з'являється як простір дії (Карфаген), так і наративне виправдання самої розповіді (спогади героя). Без цього обрамлення оповідь Енея про його пригоди здавалася б довільним відходом від сюжетної динаміки. У цьому контексті Карфаген функціонує як зовнішня просторово-часова рамка, що надає героєві можливість уперше послідовно реконструювати свою історію – від руйнування Трої до прибуття в Африку.

У «Енеїді» Вергілія Карфаген описується, як протиставлення хаосу зруйнованої Трої: *miratur portas strepitumque et strata viarum* [20, I, 423]. Це – античний ідеал «*civitas*»: місто з правом, з працею, з храмами і культурою. Тут Еней знаходить перепочинок, і саме в цьому умовному «сьогоденні» з'являється можливість і необхідність повернутися до минулого. І це ж місто згодом стає ареною емоційного конфлікту між його почуттями та тою місією, яку Енею призначила доля. Саме тут формується драматична напруга між минулим (втрата Трої), теперішнім (захо-

плення Карфагеном) і майбутнім (призначення заснувати Рим).

Карфаген – просторово-часова сцена, на якій герой змушений озирнутися назад і відновити (вперше повністю!) свою історію. Тут чітко задається рамка спогаду, де герой попереджає, що його розповідь зумовлена особистим болем і є вибірковою актом пам'яті. Така рамкова структура визначає контекст і адресата розповіді (Дідона); вона задає емоційне забарвлення (переживання, співчуття, любов); запроваджує акцент на інтерпретацію минулого, а не просто його виклад. Ретроспективна нарація, використовуючи рамкову структуру, виступає розкриває першопричини подій. В іншому разі розповідь про минуле не отримала б структурного та емоційного обґрунтування. Вергілій створює таке обґрунтування, поміщаючи Енея до Карфагена на бенкет Дідони ... *Conticuere omnes intentique ora tenebant. inde toro pater Aeneas sic orsus ab alto* [20, II, 1–2], де Еней розповідає цариці про свої страждання на її прохання ... *Infandum, regina, iubes renovare dolorem* [20, II, 3]. Це дає змогу надати розповіді Енея так званого «автодієгетичного» характеру (герой сам розповідає про себе) *Troianas ut opes et lamentabile regnum eruerint Danai, quaeque ipse miserrima vidi...* et *quorum pars magna fui* [20, II, 5–7]; драматизувати розповідь завдяки присутності слухача (Дідони); створити контраст між зовнішньою ситуацією (стабільність і розміреність життя в Карфагені) і внутрішніми переживаннями Енея (руйнування Трої, втеча, смерть батька). Таким чином, рамкова структура формує ситуацію оповіді (перебування Енея на бенкеті в Дідони) та забезпечує аналепсис мотивом і композиційною формою.

Як засвідчує проведений аналіз, в епічній структурі Вергілієвої Енеїди, окрім зовнішнього й тривалого аналепсису, виокремлюються також два рівні його реалізації: екстрадієгетичний, коли оповідачем виступає сам автор, описуючи дії Енея в Карфагені, та інтрадієгетичний, коли наратив ведеться від імені самого героя, який розповідає про власне минуле. Згідно з фабулою, Еней прибуває до Карфагена після кораблетрощі [20, I, 157–222], де цариця Дідона запрошує його до свого двору. Під час бенкету (наприкінці першої книги) вона звертається до нього з проханням розповісти про падіння Трої та подальші мандри [20, I, 752–754]. Цей епізод позначає переламний момент у структурі оповіді: відбувається перехід від об'єктивного авторського викладу до суб'єктивного наративу Енея. У цьому епізоді Вергілій репрезентує Енея не як воїна, а як опо-

відача, здатного на глибокі емоційні переживання та рефлексію. Герой виявляє вразливість, описує біль втрати і транслює минулі події крізь призму особистої травми [20, II, 3], а Карфаген у цьому контексті постає як топос пам'яті, місце наративної реконструкції минулого.

Висновки. Ретроспективна нарація в «Енеїді» Вергілія виявляється не другорядним композиційним прийомом, а важливим засобом художнього структурування. Розглянуті вище епізоди повернення в минуле, що формально позначаються як анаlepsиси, задають ритм оповіді, наповнюють її психологічною напругою, створюють ефекти драматизації та емоційного зсуву. У структурі поеми ці вставні оповіді функціонують не як хронологічні збої, а як осмислені ретроспективні вектори, що відкривають доступ до внутрішнього досвіду героя, його травми, пам'яті, ідентичності. Ретроспекція в «Енеїді» виступає засобом організації смислу: вона створює простір для осмислення минулого з позиції теперішнього, а відтак – формує когнітивний горизонт усього наративу. Саме у формі спогаду, повернення, переосмислення поема відкриває глибший рівень епічного змісту,

де особисте й історичне, приватне й колективне існують у постійному перетині. Ретроспекція – це не відступ, а зміщення фокусу: на момент внутрішньої дії, на акт пам'яті, що робить з Енея не лише героя, а й носія певного історичного знання. Особливої ваги ретроспективна нарація набуває у зв'язку з рамковою структурою поеми. Саме Карфаген як наративна рамка створює умови, за яких Еней може розповісти свою історію: він отримує простір і час для спогаду, а читач – ключ до розуміння всієї епічної конструкції. У цьому сенсі минуле не просто вставлено в теперішнє – воно його визначає, структурує і програмує. Драматургія поеми розгортається в напрузі між ретроспективним досвідом і наративною перспективою, між пам'яттю про втрату й прагненням до нового майбутнього. Ретроспективна нарація в «Енеїді» як одна з провідних смислотворчих сил тексту, формує структуру, розкриває психологічну динаміку героя і водночас виводить поему за межі простої хронології. Саме через ретроспекцію Вергілій досягає глибини та універсальності епічного висловлювання, яке залишається актуальним і в літературній традиції наступних століть.

Список літератури:

1. Главацька Ю. Л. Деякі особливості відтворення категорії ретроспекції (на матеріалі перекладів оповідання Артура Конан Дойла "The Adventure of Speckled Band"). IV Таврійські філологічні читання : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 28–29 верес. 2018 р.). – Херсон : ХДУ, 2018. – С. 24–29.
2. Гром'як Р., Ковальов Ю., Теремко В. Літературознавчий словник-довідник. – К. : Академія, 1997. – 752 с.
3. Журба С. С. Художній хронотоп роману «Останні історії» Ольги Токарчук. Міжнародна науково-практична конференція. – 2021. – С. 120–123. – URL: <https://surli.cc/btyzzy> (дата звернення: 20.05.2025).
4. Римар Н. Ю. Наратологія як галузь сучасного літературознавства: теоретичний огляд. Молодий вчений. – 2019. – № 6.1(70.1). – С. 54–58.
5. Розанова О. А., Кашуба М. В., Цинова М. В. Проспекція та ретроспекція як темпоральні маркери текстової організації роману Н. Спаркса «The Choice». Записки з романо-германської філології : зб. наук. пр. – Одеса : ОНУ, 2020. – Вип. 1 (44). – С. 264–272.
6. Adema S. Tenses in Vergil's Aeneid: Narrative Style and Structure. – Leiden : Brill, 2019. – 306 p. – (Amsterdam Studies in Classical Philology ; Vol. 31).
7. Baroni R. Dramatized analepsis and fadings in verbal narratives / Narrative. – Columbus, 2016. – Vol. 24, № 3. – P. 311–329.
8. Egan J. The Squad. – New York : HarperCollins, 2010. – 265 p.
9. Fludernik M. Towards a "Natural" Narratology. – London : Routledge, 1996. – 338 p.
10. Genette G. Discours du récit. Genette G. Figures III. – Paris : Éditions du Seuil, 1972. – P. 65–282.
11. Hardie P. R. Virgil's Aeneid: Cosmos and Imperium. – Oxford : Oxford University Press, 1986. – 352 p.
12. Harrison S. A Companion to the Aeneid. – Oxford : Wiley-Blackwell, 2010. – 240 p.
13. Herman D. (ed.). The Cambridge Companion to Narrative. – Cambridge : Cambridge University Press, 2007. – 326 p.
14. Morante E. Laccie – Torino : Einaudi, 2014. – 141 p.
15. Müller H. Atemschaukel. – München : Carl Hanser Verlag, 2009. – 304 S.
16. Papaioannou S. Temporality and ekphrastic narrative in the Aeneid. Conceptions of Time in Greek and Roman Antiquity. – Berlin : De Gruyter, 2022. – P. 247–270.
17. Prince G. Narratology: The Form and Function of Narrative. – Berlin : Mouton, 1982. – 132 p.
18. Ricoeur P. Time and Narrative : in 3 vols. – Vol. 1–3. – Chicago : University of Chicago Press, 1984–1988.

19. Seider A. M. Memory in Vergil's Aeneid: Creating the Past. – Cambridge : Cambridge University Press, 2013. – 248 p.
20. Vergilius Maro P. Aeneis. Vergilius Maro P. Opera / ed. R. A. B. Mynors. – Oxford : Oxford Classical Texts, 1969.

Lefterova O. M. RETROSPECTIVE NARRATION IN IN VIRGIL'S AENEID: COGNITIVE FOUNDATIONS OF EPIC STRUCTURING

The article investigates retrospective narration as one of the key compositional and cognitive mechanisms in the structure of Virgil's Aeneid. Particular attention is paid to the embedded narrative delivered by Aeneas in Books 2 and 3, which reconstructs past events such as the fall of Troy and the Trojans' wanderings. These sections form an extended analeptic narrative embedded into the frame of Books 1 and 4, which depict Aeneas's stay at Dido's court in Carthage. This compositional technique not only interrupts the chronological development of the main plot but also establishes a semantic framework for interpreting the entire epic. It is demonstrated that the appeal to the past in the Aeneid is not a secondary literary device but a strategic instrument for shaping the epic identity of the protagonist. Through memories of destruction, loss, exile, and hardship, Virgil constructs the psychological and historical profile of Aeneas as a carrier of collective memory and a narrative embodiment of Rome's imperial destiny. The narrative shifts from the narrator's present to a prior temporal level, which makes it possible to distinguish a secondary, retrospective level of narration. The framing structure plays a decisive role by setting the temporal-spatial boundaries and legitimizing the narrator's transition into the past. Retrospective episodes are classified as external and extensive, covering significant temporal spans and realizing the epic reconstruction of memory. Both extradiegetic and intradiegetic levels of retrospection are outlined, revealing a multilayered narrative design. The study applies methodologies of classical philology, structuralist poetics, and cognitive narratology, taking into account the concept of "narrative memory" and its function within epic discourse.

Key words: analepsis, Aeneid, narrative retrospection, framing structure.